

Dagbl. 28/2 97

– Akademisk

– Det er blitt for mye heimstadlære blant norske historikere. Faget har i for stor grad gitt fra seg samtida til samfunnsforskerne. Men Odd-Bjørn Fure er for streng mot sine egne når han refser historikerne for ikke å delta i den offentlige debatten.

Av ANDREAS WIESE

Professor Bernt Hagtvet ved Institutt for statvitenskap på Blindern holder dette semestret et kurs om de intellektuelles rolle i det 20. århundres politikk. Og han mener å kjenne igjen det savnet Odd-Bjørn Fure formulerer også i den internasjonale litteraturen.

– Det som etterlyses, er intellektuelle som kan bidra til den offentlige debatten. Men vi må se i øynene at den klassiske, frie skribentrollen er død. Dette skyldes blant annet en vi-

tenskapeliggjøring av det offentlige ordskifte – det er ikke lenger mulig å la et velformulert språk skjule skrinne tanker – slik gamle dagers kulturradikalere ofte gjorde. Akademikerne har skjøvet de gammeldagse intellektuelle til side.

Overordnet

– Men det er nettopp akademikerne Fure etterlyser?

– Det Fure savner, er noen som er villige til å gå utenfor sin spesialkompetanse, og sette et overordnet perspektiv på vår samtid, med rot i

jantelov

fortida. Men Odd-Bjørn Fure er for streng mot sine kolleger. Få andre akademikere har som historikerne følt et slikt ansvar for å skrive for offentligheten, og de skriver ofte godt – for eksempel i nor- geshistoriene.

– Men de synes ikke like godt i den offentlige debatten?

– Forholdene på universitetene innbyr ikke lenger til slik deltakelse. Vi drukner i kaskader av studenter, de administrative pliktene og byråkratiseringen har dramatisk trivialisert universitetslærernes hverdag. Hadde en arbeidsgruppe tilknyttet LO blitt utsatt for en tilsvarende forverring av arbeidsvilkårene, hadde det blitt et ramaskrik.

Krise

– Er det en krise?

– Ja, men ingen gjør noe. Så lenge politikerne ønsker å slippe inn alle som vil studere, vil forskning og debatt bli salderingsposter.

– Deltakelse i offentlig debatt gir heller ikke status i universitetsmiljøer?

– Nei, dessverre. I akademiske miljøer finnes det en usjenerøs mistenksomhet mot dem som velger å opptre i aviser, radio og fjernsyn. Det kan kalles en akademisk jantelov. Det å delta hyppig offentlig blir av mange sett på som en egotripp. Det kan få negative konsekvenser dersom man skriver for mye i aviser eller deltar for mye i debatt. Det er beklagelig, men sant.

– Det virker til tider som norske akademikere mener sterkt om hverandre ved kantinebordene, men er tause i det offentlige rom?

– Jeg tror vi skal være glade for at kantinedebatten ik-

ke blir offentlig. Den ville ikke bidra positivt til debattlivet.

For få

– Men hvorfor nøler norske akademikere med å delta i offentlige debatter med hverandre?

– Vi er få. Norge er et stammesamfunn. I større samfunn kan man rykke opp telt-pålene og reise videre. I Norge vet vi at vi må leve videre med hverandre – derfor blir det en større forsiktighet.

– Hans Fredrik Dahl kan vel ikke beskyldes for forsiktighet i denne debatten?

– I en tid med svært mye politisk korrekthet vil jeg forsvare Dahls virksomhet – vi har nok «sanne trøende» i dette landet. Men av og til fører hans arbeidshastighet til at han formulerer seg uheldig, noe han selv til dels har beklaget i denne debatten. Samtidig har Dahl også overbevist meg om at Irvings arbeider har gitt nye perspektiver på nasjonalsosialismen, selv om jeg fortsatt mener det er synd at vi har fått et slikt fokus på en så perifer skikkelse.

– Har akademikere etter din vurdering vanskelig for å komme fram i media?

– Min erfaring er at det ikke er vanskelig å få noe på trykk i norske aviser. Men mange akademikere undervurderer hvor vanskelig det er å skrive en essayistisk/journalistisk form for en bred offentlighet.

Men norske media må også ta sitt ansvar. Norske journalisters hovedproblem er at de tror alle er som dem. Jeg tror media ofte undervurderer det norske folks interesse for kunnskap, sammenheng og innsikt.

BERNT HAGTVET: Norske historikere har i for stor grad gått fra seg samtida til samfunnsforskerne, sier professor Bernt Hagtvet.

Foto: GEIR BOLSTAD

Akademikere vil engasjere seg

– Akademikernes manglende engasjement i offentligheten leder til kunnskapsløshet og manglende historisk bevissthet i samfunnet, hevder historikeren Odd-Bjørn Fure. Han møter liten motstand i akademiske kretser. Men: – Offentlige avis-

debatter kan virke diskvalifiserende i universitetssammenheng, mener sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen. – Forskere klarer ikke å ta et standpunkt, sier statsviteren Thomas Chr. Wyller.

Av LINN ULLMANN

Thomas Hylland Eriksen, sosialantropolog:

– Jeg følger ikke Fures argumenter når det gjelder hans angrep på Hans Fredrik Dahl, men er enig med ham når det gjelder forskernes manglende engasjement i samfunnsdebatten. I forskermiljøer er det først og fremst internasjonal og vitenskapelig publisering som teller. At man deltar i avisdebatter, kan nærmest virke diskvalifiserende i universitetssammenheng. Det er synd. Forskere har ikke bare et etisk ansvar for å delta i offentlige debatter, de er forpliktet til å gjøre det ifølge den nye universitetsloven som pålegger oss å befrive forskning, undervisning og formidling. Dessverre har formidlingsaspektet blitt temmelig stemonerlig behandlet.

Thomas Hylland Eriksen

Jeg mener videre at man må skille mellom akademikere og intellektuelle. Akademikere holder på med sitt eget felt, og er ikke alltid forberedt på å si så mye om andre ting. Intellektuelle er fritt tenkende mennesker som er nysgjerrige på, og kritiske til, sin egen samtid. Det er de intellektuelle vi bør etterlyse. En intellektuell er ikke nødvendigvis akademiker, og en akademiker er ikke nødvendigvis intellektuell.

Francis Sejersted, historiker:

– Det er for så vidt grunn til å ta Fures kritikk av historikerne på alvor, man kan alltid gjøre ting bedre. Det er også riktig at moderne europeisk historie ikke har vært dyrket på norske universiteter. Når det er sagt, mener jeg at historikere faktisk har spilt en rolle i norsk offentlighet, og fortsatt gjør det.

Francis Sejersted

Samtidig mener jeg at Fures karakteristikk av begrepet «offentlighet» er for snever. Kontroverser i aviser er én ting, men tidsskrifter, rapporter, bøker og faglige diskusjoner er like viktige.

Thomas Chr. Wyller, statsviter:

– Jeg er enig med Odd-Bjørn Fure når han hevder at historikerne ikke engasjerer seg i den offentlige debatten – og jeg utvider gjerne kritikken til å gjelde samfunnsforskere generelt.

En av årsakene er dette: Forskere er stort sett så fanget opp av sin vitenskap at de ikke klarer å hoppe ut i den offentlige debatten, klarer ikke å skrive noe uten fotnoter og lange litteraturlister. Dessuten har de alltid problemer med å ta et klart standpunkt. Til det vil jeg gjerne sitere en setning jeg lærte for fem hundre år siden da

jeg var student: «Derav at et standpunkt er et standpunkt og ingen vitenskapelig sannhet, følger ikke at man ikke kan ha et standpunkt!»

– Hva er ditt standpunkt i debatten mellom Odd-Bjørn Fure og Hans Fredrik Dahl?

– Jeg har ikke lest Irvings bøker, men prinsipielt mener jeg at man må behandle fortida som et historisk fenomen. Alle kilder skal diskuteres, all kunnskap skal granskes, intet skal være «hellig» – det gjelder også betente temaer som Ula-toig-boka tar opp, og holocaust. Så er selvsagt spørsmålet hvordan dette gjøres: Når en historiker mener at gasskamrene ikke eksisterte, slik David Irving gjør, fryser jeg på ryggen.

Jeg har stor sympati for Hans Fredrik Dahls uredde forsøk på å se historien med nye øyne, li- kevel er mitt inntrykk at han enkelte ganger beveger seg færlig nær en grense som han helst ikke bør overskride.

Thomas Chr. Wyller